

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

SARI, S. (2020). Alexander McQueen Giysi Tasarımlarında Deformasyon: Bir Vaka Çalışması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (4) , 1577-1605.

Alexander McQueen Giysi Tasarımlarında Deformasyon: Bir Vaka Çalışması

Safiye SARI^(*)

Öz: Hayranlık duyulan, taklit edilen, yükseltelen ve yaygınlaştırılan moda, tarz/stil olarak on sekizinci yüzyıldan beri gündelik yaşamda var olan bir kavramdır. İlk olarak Fransızca 'façon' sözcüğü ile ortaya çıktığı bilinmektedir. Tasarım unsurlarını oluşturan kumaş, renk, dekorasyon, motif, form gibi kavramlar, bu dönemlerde beğeniler üzerinden karşılık bulmuştur. Giysi formlarının estetik, sanat ve tasarım tabanlı belli kurallara bağlanarak oluşturulması süreci, tasarım öge ve ilkelerinin atölye ortamında gösterildiği Bauhaus okuluna tarihlendirilmektedir. Giysi tasarımlarının günümüze kadar geçirdiği bu süreçte; bilinen giysi formlarının yeni formları ifade etmede etkisiz kalması, tasarımcıların yeni ve farklı formları deneme çabaları, formun karakteristik yapısının değişeceğinin de habercisi olmuştur. Bu yaklaşımla ortaya çıkan deformasyon, giysi tasarım unsurlarının yeni ve farklı bağdaştırmalarla kullanılmasına ve böylece aykırı-şasırtıcı-hayranlık uyandıran giysilerin ortaya çıkmasına imkân sağlamıştır. Çalışma kapsamında giysi tasarımlarında kullanılan deformasyon; Alexander McQueen giysi tasarımları üzerinden örneklendirilmiştir. Bu bağlamda sanatçıya ait bazı giysiler; sanatsal anlamda ne tür bir içerikle verildiği ile tasarımsal unsurların form-siluet-strüktür ve malzeme ile nasıl bir ilişkilendirmeyle bağdaştırıldığı, tablo, çizim ve görseller üzerinden anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deformasyon, giysi tasarımı, Alexander McQueen, vaka çalışması.

Deformation on Alexander McQueen Garment Designs: A Case Study

Abstract: Admired, imitated, promoted and popularized, fashion is a concept that has existed in daily life since the eighth century. It is known to originate with the French word 'façon'. Sorting his designs, concepts such as fabric, color, decoration, pattern, form, and tastes were found in these periods. The process of creating clothing forms by adhering to certain rules based on aesthetics, art and design is dated to the Bauhaus school where design elements and principles are shown in the workshop environment. In this process that clothing designs have gone through until today; The ineffectiveness of known clothing forms in expressing new forms, and the efforts of designers to try new and different forms, herald the change in the characteristic structure of the form. The deformation that emerged with this approach has enabled the use of clothing design elements with new and different associations and thus contrary-surprising-admirable clothes to emerge. In the scope of the study, deformation used in clothing designs; Illustrated on Alexander McQueen clothing designs. In this context, some clothes belonging to the artist; What kind of content it is given in artistic sense and how the design elements are associated with form-silhouette-structure and material are explained through tables, drawings and visuals.

Keywords: Fashion, design, form, deformation, Alexander McQueen.

Makale Geliş Tarihi: 16.10.2020

Makale Kabul Tarihi: 25.12.2020

^{*)} Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü (e-posta: safiye.sari@atauni.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8381-6934>

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate[®] intihal incelemesinden geçirilmiştir.

I. Giriş

Form, bir giysinin tasarımsal süreçlerinde ve bütünsel düzenlenişinde, tasarımı bir arada tutan en temel ögedir. Formla ilişkilendirilen deformasyon; giysinin yapısal formun da, sapma, kırılma, kopma ve başkalaşma ile formun bağlamından çıkarılmasıdır. Her ne kadar post modern anlatımda dekonstrüksiyonla (yapısöküm) deformasyon birbirlerine benzetilse de, uygulamadan kaynaklı bazı farklılıklar vardır. Çileroğlu ve Balcı (2018: 17), giysilerde yapılan dekonstrüksiyonu “güncel fikirlere karşı çıkma ve deneysel bir çalışmayla yeni bir akım ve moda oluşturma” olarak tanımlamıştır. Deformasyon, dekonstrüksiyonda olduğu gibi güncel fikirlere karşı çıkma veyahut tasarımı öge ve ilkelerini reddetme yerine, sanatsal/tasarımsal yaklaşımlar çerçevesinde mevcut formun, klasik ya da geleneksel kalıplarından çıkartılması düşüncesine hizmet eder. Deformasyona uğratılan giysilerde görülen en genel özellikler; uyum, estetik, işlev, malzeme ve strüktürle oluşturulan sistemsel bir bütünlüktür.

Tasarımlarında deformasyona sıklıkla başvuran Alexander McQueen, giysi formlarında güzel olanı (ideal olan) sanatın temellerinde ararken, belli kurallara bağlı kalmak yerine, kendi iç dünyasını yansıtarak duygularını ifade etme yoluna gitmiştir. Bu yaklaşımla hareket eden sanatçı, duygularının ifadesinde; algıladığı dünyanın kendisinde uyandırdığı bilinçaltı düşünceleri, hayalleri ve yaşamında elde ettiği deneyimleri kullanmıştır. Sıra dışı formların alışılmadık malzeme ve yüksek teknoloji ürünü kumaşlarla tasarlandığı bu giysiler, sanatçının üstün terzilik becerileriyle birleştirilerek kusursuz kesim ve formlara dönüşmüştür (Jiye, 2015). Sanatçı, giysilerini kendine özgü bir formda tasarlamış, bunu da giyside abartıya kaçan kırılma, sapma, bozulma hatta başkalaşmalarla sıra dışı formlara yansıtmıştır.

Alexander McQueen giysi tasarımlarına yönelik araştırma sayısı son yıllarda artmıştır. Bu artışta; sanatçının özgünlüğü, yaratıcılığı, duygu, bilinçaltı ve geçmişiyile kurduğu bağ, formlarda kullandığı teknik ve malzeme gibi sebepler sayılabilir. Sari’ nin (2017)’ deki çalışmasında; bir giysi tasarımının üsluplaşmasının özelliklerini bu sebeplerle örtüştürürken, Lee Hyo-Jin (2005) de, giysi tasarımlarında klasik tarzın sınırlarının yıkıldığını ve yeni bir formun McQueen ile yaratıldığını ifade etmiştir. Aktulum (2019)’un “Metinsel Türsellik ve Moda Metinlerarasılık – Giysilerarasılık – Üstgiyisellik” başlıklı araştırmasında; giysinin türselliğini metinlerarası bağlamda, McQueen’in giysileri üzerinden anlatmıştır. Çalışmada, McQueen giysilerinin kendi içinde bir dizi norma indirgendiği, bir kurala bağlandığı ve sanatsal biçimlerle (grotesk, barok, gotik, trajik, yüce, iğrençlik) ilişkili olarak gösterildiği ifade edilmiştir. Wang (2020), sanatçının giysilerini ölümün estetik anlamı üzerinden sorgularken, Kim (2008), tarzını ve giysilerini Givenchy tasarımlarıyla karşılaştırmalı olarak ele almıştır.

Deformasyonun Alexander McQueen giysileri üzerinden örneklendirilerek incelendiği bu çalışma; giysilerde görülen sıra dışı formlar ile bu giysi formlarının dayandırıldığı sanatsal temeller ve ilişkilendirildiği bağdaştırmalar, tablolar aracılığıyla analiz edilmiş ve tablolardan çıkan sonuçlar bulgular yoluyla tartışılmıştır. Bu yönüyle çalışma türdeş araştırmalardan ayrılmaktadır.

II. Yöntem

A. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın temel amacı; Alexander McQueen giysi tasarımlarında kullanılan deformasyon unsurlarının belirlenerek dayandırıldığı sanatsal temellerin ve ilişkilendirildiği bağdaştırmaların incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, tarama yöntemi üzerine inşa edilmiş ‘vaka çalışması’ yöntemi kullanılmıştır. “Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2012: 79-81; Bayhan ve Önen, 2016: 7). Bu temelde inşa edilen vaka çalışması; “güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belli olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemi” (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Sarı ve diğerler, 2018: 124-125) olarak tanımlanmaktadır.

Çalışma kapsamında ‘Alexander McQueen giysi tasarımlarında kullanılan tasarım dili ve bu dilin dayandırıldığı sanatsal temeller nelerdir?’, ‘deformasyona uğratıldığı düşünülen bu giysiler hangi bağdaştırmalarla ilişkilendirilmiştir? Soruları derinlemesine araştırıldığı için çalışmanın yönteminde ‘vaka çalışması’ kullanılmıştır.

B. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Alexander McQueen’e ait 5 adet giysi ve 4 adet aksesuar tasarımının araştırma ve inceleme süreçlerinden oluşmuştur. McQueen giysilerinin böyle bir çalışma için örneklem seçilme nedeni; dayandırıldığı sanatsal temeller ve bağdaştırmalar çerçevesinde, giysilerde görülen deformasyon unsurlarının belirleyici tasarımsal unsurlar göstermesidir. Bu unsurlar kimi zaman dekonstrüksiyon’un unsurları ile karıştırılmaktadır. Çalışmanın araştırma grubunu oluşturan McQueen giysilerinde görülen ve karıştırılmaya çok yakın duran bu iki kavramı birbirinden ayırmak faydalı olacaktır. Dekonstrüksiyon ve moda tasarımında kullanılan dekonstrüksiyon unsurları ile Alexander McQueen giysi tasarımlarında görülen deformasyon unsurları karşılaştırmalı olarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Dekonstrüksiyon ve moda tasarımında kullanılan dekonstrüksiyon unsurlarının Alexander McQueen giysi tasarımlarında görülen deformasyon unsurlarıyla karşılaştırılması.

Dekonstrüksiyon Unsurları	Moda Tasarımda Kullanılan Dekonstrüksiyon Unsurları	Alexander McQueen Giysi Tasarımlarında Kullanılan Deformasyon Unsurları
Reddedilen Tasarım İlkeleri	Simetrik denge, orantı, vurgu, tekrar, bütünlük, uyum, zıtlık (kumaşta, renkte, stilde)	Formun klasik bağlamından koparılması

Kumaşın Yapısını Değiştirme	Fiziksel değişim (ağartma, boyama, eskitme, keçeleşme, sökme)Manipülatif değişim (pili, büzgü, volan, firfir, drape, form, kırışma)	Teknik/akıllı tekstiller, pahalı kumaşlar, bol ve değişken doğal-yapay malzemeler, çoğunlukla kumaş manipülasyonu ile elde edilen bağlantılı dokular, hacimsel katmanlar
Geri Dönüşüm	Eski kumaş ya da giysileri yeniden yapılandırma, sıradan malzemeleri kullanarak yeniden yapılandırma	İnceleme kapsamında görülmemiştir.
Eklektik Unsurların Kullanımı	Farklı kumaşları bir arada kullanma, farklı giysi türlerini bir arada kullanma, farklı stilleri bir arada kullanma	Sanatsal yaklaşımlar çerçevesinde gotik ve avangart stiller
Giyside Form Fazlalığı	Hacim oluşturma, dolgu malzemesi kullanımı, çok katlı kumaş kullanımı, ekstra giysi kullanımı	Abartılı, sıra dışı form, giyside dinamik hatlar
Sürrealizmin Temasal Yaklaşımlar	Deformasyon, yer değiştirme, illüzyon	Sürrealizm ve fütürizm sanat akımları temellinde tasarım unsurunu olağan yerinden ayırma / koparma, orijinal karakterinden sapma, farklılaşma, başkalaşma.
Cinsiyet Karşıtlığı	Feminen görünüm, androjen görünüm, maskülen görünüm	Feminen görünüm
Çağırıştırdığı Alt Kültürler	Emo, bohem, punk, hippie, rock, grunge, gotik, hipster, mod	Gotik
Giysi Modelinin Reddi	Giysi türü reddi, giysi ile beden uyumu reddi, estetiğin reddi, fonksiyonelliğin sıra dışı reddi	İnceleme kapsamında görülmemiştir
Giysi Özelliğinin Çağırışımı	Başka bir giysiden uyarlanmış, farklı parçalardan uyarlanmış, kurgulanmış	Ait olduğu koleksiyonun kendinden öncesiyle öykünmesi ya da sonrasındakine gönderme yapması

Tabloda kullanılan 'Dekonstrüksiyon ve moda tasarımında kullanılan dekonstrüksiyon unsurları', (Kwon, 2007, Kıpöz, 2015, Fogg 2014; Çileroğlu ve Balcı, 2018)' den uyarlanarak verilmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre; McQueen giysi tasarımları genel yapısı itibariyle deformasyona daha yakın unsurlar göstermektedir.

C. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri kütüphane ve arşiv yoluyla taranmış, konuya katkı sağlayacağı düşünülen kaynaklar bu yöntemle belirlenmiştir. Sürece yönelik nitel araştırmalar kapsamında incelenen bu kaynaklar, elde edilen dönütler doğrultusunda tasnifi yapılmış ve böylece araştırmanın konusuna katkı sağlayacak en doğru görseller elde edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sayısız katalog ve sanatçıya ait birçok giysi koleksiyonu incelenmiştir. Tarama sonuçlarına göre, giysilerde kullanılan deformasyon unsurlarının belirleyici olduğu 5 adet giysi tasarımı ile 4 adet aksesuar tasarımı seçilmiştir. Giysilerin seçiminde kullanılan ölçütler Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. McQueen giysilerinde görülen deformasyon unsurlarının belirlenmesinde kullanılan ölçütler.

Unsurlar	Ölçütler			
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	Sanatçı Merkezli Yaklaşım -Yaratıcılık -Tanınırlık -Özgünlük (esere yansıtılan) -Estetik (güzel olanı sunma)		Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım - Form - Yöntem ve teknik - Ölçü, uyum, denge - Stil - Sanat akımları	
	Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	Yapısal Form ve Giysi Silueti	İşlev -Kullanım ve Koruma işlevi -Anlam işlevi -Estetik işlev -Mekân işlevi -Üslup İşlevi	Malzeme -Yüzey (Kumaş) -Doku

Tablo 2’ de verilen ölçütler ışığında; sanatçının 740 adet giysi tasarımı (1995–2010 yılları arası; sanatçının ismiyle markalaştığı yıllardır) incelenmiş ve ölçütleri sağladığı düşünülen 66 adet giysi tasarımı belirlenmiştir. Belirlenen sayının fazla olmasından dolayı, tekrar ayrıntılı bir seçme işlemine gidilmiştir. Deformasyonun görüldüğü bu giysilerin ayrıntılı incelemesinde, aşağıda verilen ölçütler dikkate alınmıştır.

1. Sanatçının hayattayken yaptığı giysi koleksiyonlarına ait olması,
2. Görsel dili yazın diline çevirme de etkili olması,
3. Sanatçının çalışma çeşitliliğine vurgu yapması,
4. Metaforu daha sonrada değişik biçimlerde dile getirebilmesi,
5. Tanınırlık.

D. Verilerin Analizi

Verilerin toplanmasının ardından, deformasyona uğramış giysi tasarımlarının çözümlenmeleri yapılmış, görsellerden çıkan veriler, araştırmanın problemlerine yönelik analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ‘betimsel analiz yöntemi’ kullanılmıştır. Bu yöntem aracılığıyla; ‘Alexander McQueen giysi tasarımlarında kullanılan tasarım dili ve bu dilin dayandırıldığı sanatsal temeller’ ile ‘deformasyona uğratılan giysi tasarımlarının ilişkilendirildiği bağdaştırmalardan’ çıkan veriler, bulgular başlığı altında sunulmuştur.

III. Bulgular**A. Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlardan Çıkan Bulgular**

Tasarımlarının etki aldığı sanatsal yaklaşımlardan çıkan bulgular Tablo 3’ te verilmiştir.

Tablo 3. Giysi tasarımlarının etki aldığı sanatsal yaklaşımlardan çıkan bulgular.

Sanatsal Yaklaşımlar ve Değerlendirme Ölçütleri		Bulgular
Sanatçı Merkezli Yaklaşım	Yaratıcılık	Özgünlük, sanatsal yaratıcılık, sanatın modadaki anlamı ile modanın yaratıcı önerilerinde sanatın izleri, sanatın özgürlük alanı olarak seçilmesi, tasarım unsurunu olağan yerinden ayırma/koparma, orijinal karakterden sapma, tamamen farklılaşma-başkalaşma, yeni form arayışları
	Tanımlılık	Yaratıcılık temelli gösteri/defile/şov ve enstalasyon
	Özgünlük (esere yansıtılan)	Tasarımda rastlantısal ya da doğaçlama yeni tekniklerin kullanımı, hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme, ironik tasvirler, ikonik tasarımlar
	Estetik (güzel olanı sunma)	Uyumsuz unsurlarla güzeli ve estetiği yakalama, fantastik unsurlar ve malzemelerin deneysel manipülasyonu
	Yöntem ve Teknik	Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler kullanma (kup, pens, büzgü, volan, asimetrik kesim, vb.) Geleneksel giysi yapım tekniklerinin daha az ya da hiç kullanılmaması
	Ölçü, uyum, denge	Giysinin estetik ölçüsünde bütünlük, birlik, oran-orantı, parça-bütün ilişkisi, denge hissi veren zıt

		unsurların ve düzensiz şekillerin kullanımı, form-renk-doku-strüktür uyumu Simetrik (bakışlı) denge
Stil (moda ve giysi stili)		Gotik stil: Giysi parçalarında inceltme uzatma etkileri, renklerde koyu tonlar, dokulu yüzeyler, dekoratif süsleme ve nakışlar
		Avangart stil: Gelenekselin karşıtı, var olanı bölen/kıran/saptıran, zamanın ötesinde yeni stiller, farklı dünyaları düşleyen yeni form ve güzellik arayışları.
Sanat Akımları		Sürrealizm: Bilinçdışı zihne dokunma, biçim bozma, rastlantısallığa dayanan ifade biçimleri, giyside renkli ve dekoratif unsurlar, /fantastik /mistik etkiler, kurgulanmış karakterler, mitsel ve metaforik simgeler, teknoloji kullanımı, nesneden giysiye dönüşüm, mitlere ve paganizme ve doğaya duyulan ilgi, iç dünyaya yönelik gerçekliğin yeniden yorumlanması
		Fütürizm: Bilim- kurgu karakterler, soyut bir anlayışın hâkimiyeti, siyaseti ve toplumu kapsayan göndermeler, halk sanatını ve ikonaları geometrik ve mekanik metaforlarla kullanma, sanatı ve yaşamı geleceğe taşımaya yönelik dinamik ve yenileyici bir tutum, anarşist söylem, güçlü mekanik imaj, düz ve geometrik çizgiler

B.Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalardan Çıkan Bulgular

Tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği bağdaştırmalardan çıkan bulgular Tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4. Tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği bağdaştırmalardan çıkan bulgular.

Tasarım Unsurları ve Değerlendirme Ölçütleri	Bulgular
Yapısal Form ve Giysi Silueti	Bir formun başka bir forma dönüştürülmesi ve diğer formlarla bağlantı kurularak tasarımın yaratılması, sıra dışı giysi formları H ve X giysi silueti

İşlev	Kullanım ve Koruma İşlevi	Form işlevselliği, kumaş işlevselliği(esneklik, akışkanlık, şeffaflık, tokluk), giysinin işlevine uygun malzeme, işleve uygun yöntem, teknik ve tasarım
	Anlam İşlevi	İşlevsel özelliğine göre giysi: Kadın → Dış Giyim → Elbise / etek / bluz / ceket
	Estetik İşlev	Tasarımı oluşturan tüm öğelerle fonksiyonel işlevsellik
	Mekân İşlevi	Gösteri, şov, defile, sergi, enstalasyon
	Üslup İşlevi	Bağlamından kopararak yeniden anlamlandırma
Malzeme	Yüzey (Kumaş)	Neşeli, heyecan verici renklerle dokunmuş parlak, fosforlu ve desenli kumaşlar, görsel etkiye uygun bol ve değişken malzeme (doğal ve yapay)
	Doku	Kumaş manipülasyonu ile elde edilen bağlantılı dokular, elastik materyalle gerçek teni anımsatan dokular, vücudun hareketine göre şekil alan ışık akışlı yapay dokular, hacimsel katmanlar
Strüktür	Birleştirici ve Biçimlendirici Strüktürel Unsurlar	Volan, drape, kup, büzgü, gode, yaka, kol, kol kapağı, kemer, pat, patlet ile iç dolgu malzemeleri

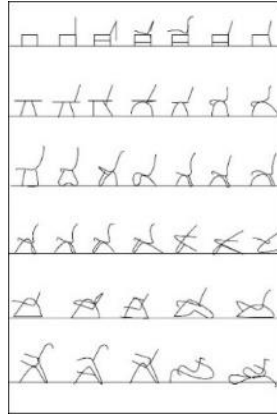
IV. Tartışma

A. Tasarım ve Form İlişkisi

Tasarım, zihinde canlandırılan formun oluşturulması süreçlerini kapsar. Estetik de bu “formun kusursuz olarak yaratılmasını sağlayan yöntem ve formülleri belirler” (Gökaydın, 2002; Çınar ve Çınar, 2018: 16). Pythagoras güzelliği matematikle ilişkilendirirken Tunalı (1989), güzelliği varlık ile değil görünüş ile ilişkilendirir. Tasarımın duyularla algılandığını söyleyen Ziss (1984) de, formun içinde barındırdığı estetiğe dikkat çeker. Bir tasarımın estetik kaygılar çerçevesinde belli kurallara oturtulması fikri ilk defa Bauhaus okulunda (1919-1933) görülmüştür. Okulun amacı; estetik kaygıların bireyde geliştirilmesidir. Uygulamalar, arama ve denemeler üzerine kurulu Euclid geometrisi ve Gestalt psikolojisi üzerine temellendirilmiştir. “Gestalt kuramının algısal yapısında estetik, sanat ve tasarım konularıyla doğrudan bağlantılar vardır (Kayabekir ve Tepecik, 2018: 411).

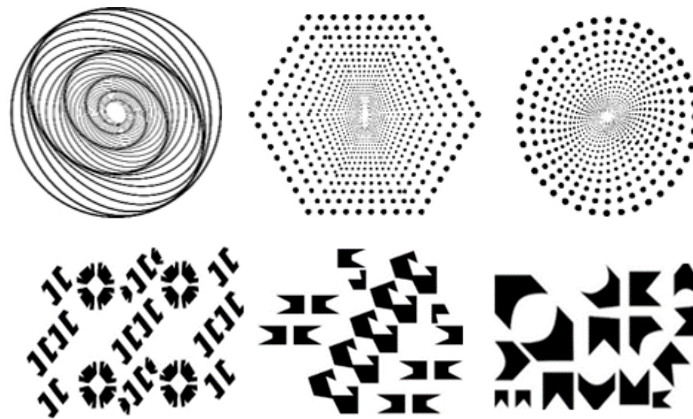
B. Form ve Deformasyon İlişkisi

Tasarımı bir arada tutan temel öge formdur. Bütünü oluşturan parçaların yerleşimi, tasarımın görüntüsünü ve hatlarını etkiler. Formun biçimlendirilmesinde; parçalar bağlamından koparılabilir, yeniden tasarlanabilir hatta değiştirilebilir. Bu durum hem iki hem de üç boyutlu tasarımlar için aynıdır (Sari, 2020). Türk Dil Kurumu (2020), her ne kadar formu, biçim ve şekille birlikte tanımlasa da uygulama da şekil ve form/biçim birbirinden farklıdır (Şekil 2 boyutlu form ise 3 boyutludur (Seylan, 2019: 149)). Nesnelerin yapılarının çözümlenmesi ve tasarlanmasında form ögesi, önemli görevler üstlenir. Formun dış yapısının algılanması o nesneyi çizilebilir bir yapıya taşır, bu da, formun görselleştirilerek tasarlanması anlamına gelmektedir (Çizim 1).

Çizim 1. Kompozisyonda form (basitten karmaşığa doğru), (Seylan, 2019: 155).

Tasarım/kompozisyonun en küçük yapı taşı olan noktanın hareketiyle çizgi, çizginin hareketiyle yüzey, yüzey ile de hacim ve form oluşturulur (Çizim 2).

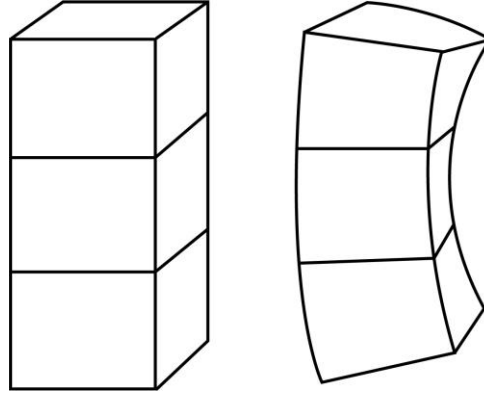

Çizim 2. Kompozisyonda form denemeleri

Nesnenin dış yapısı ya da formu, o nesnenin karakteristik yapısını belirler (Güngör, 1972). Formu belirleyen farklılıklar şunlardır:

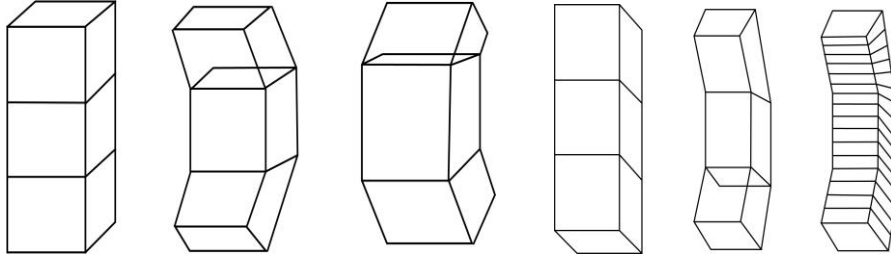
1. Az- çok, büyük-küçük, dar-geniş gibi şekilsel zıtlıklar, ölçüsel şekil zıtlıkları,
2. Ağır-hafif, durgun-hareketli, sert-yumuşak, zayıf-kuvvetli gibi şekilsel zıtlıklardır (Çınar ve Çınar, 2018: 72).

Formu yaratan bazı sıra dışı farklılıklar aynı zamanda bozulmaların da habercisi olmuştur. Deformasyon olarak tanımlanan bu durum, Türk Dil Kurumuna (2020) göre; bozma, bozulma, biçimsizleşme veya biçimsizleştirmedir. Kavram mühendislik alanında; iç ve dış etkilerden dolayı formda meydana gelen şekil değişiklikleri, fizikte nesnenin mekaniğinin değişmesi, bozulması, edebiyatta ise dil yapılarından sapma, standart veya normdan ayrılma, kabul görmüş dogma ve ideolojilerin dışında kalma gibi anlamlar içermektedir. Tasarımda deformasyon, formun oran ve ölçülerinde geleneksel yapının dışına çıkılması, saptırılarak başkalaşması olarak tanımlanabilir. Bu sapma, bozulma ve başkalaşmalarla meydana gelen deformasyon, forma bilinçli olarak yapılan işlemlerdir (Çizim 3).

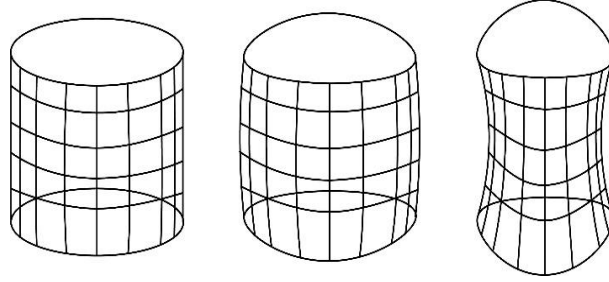
Çizim 3. Formun deformasyona uğratılmasına örnek bir çalışma

Tasarımcı deformasyonla, tasarıma yeni bir güç kazandırma, formu daha etkili kılma ve izleyicisinin zihninde yeni duygu değerleri oluşturmayı amaçlar. (Çizim 4).

Çizim 4. Formun deformasyonla yeni bir forma dönüştürülmesine örnek çalışmalar

Klişeleşmiş ve alışılmış kalıplardan usanma, mevcut biçimlerin yeni formları ifade etmedeki sıkıcılığı, zihinde tasarlanan fikirlerin yaratılmasında formların etkisiz kalması, şaşırtıcı, esprili ve ilginç formlar yaratma isteği, deformasyonun kullanım amaçları arasındadır (Çizim 5).

Çizim 5. Farklı formların deformasyona uğratılması ile yeni formlara dönüştürülmesi ve başkalaşmasına örnek bir çalışma

C. Moda Tasarımında Deformasyon

Moda tasarımında deformasyon, son dönemlerde tasarımcıların giysi formlarını oluşturma süreçlerinde sıklıkla başvurdukları bir teknik olmuştur. Bilinen giysi formlarının yeni formları ifade etmede etkisiz kalması, tasarımcıların yeni ve farklı formları deneme çabaları, bu kullanımın başlıca sebepleri arasındadır. Sanatsal yaklaşımlar temelinde, mevcut formun klasik ya da geleneksel kalıplarından çıkartılmasına işaret eden bu teknik giysilerde; vurgu, uyum, estetik, malzeme ve strüktürle kendini göstermektedir. Moda tasarımında deformasyonla, klasik ya da geleneksel form kalıplarının dışına çıkılarak alışılmadık, aykırı, sıra dışı ve şaşırtıcı tasarım formları geliştirilmektedir (Görsel 1 ve 2).

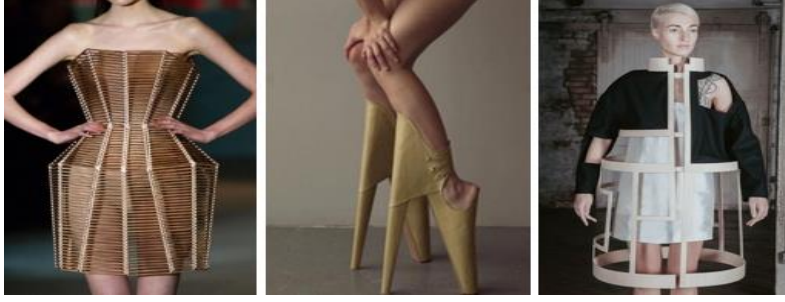

Görsel 1. Giyside deformasyon örnekleri (URL 1).

Görsel 2. Giyside deformasyon örnekleri (URL 2).

Deformasyonla standart dışı farklılaşmalar, geleneksel giysi formlarında başkalaşma ve kalıp sınırlarının zorlanması, sık görülen tasarım unsurlarıdır (Görsel 3).

Görsel 3. Giysi ve ayakkabı da deformasyon örnekleri (URL 3 ve 4)

Deformasyon, tasarımın form arayışlarındaki deneme süreçlerinde geliştirilmektedir. Teknikle meydana gelen yeni çözümler ve bağdaştırmalar, tasarımcının çalışma alanlarında çeşitlenmeyi sağladığı gibi tasarımsal bir üslubun da gelişmesine imkân sağlamaktadır.

D. Alexander McQueen Giysi Tasarımlarında Deformasyon

Moda gösterilerini etkileyici bir toplumsal olaya dönüştüren ilk tasarımcı Paul Poiret'tir. Jean Patou ve John Galliano ise bu gösterilerin boyutlarını genişletmiş, Alexander McQueen de bu gösterileri sahne şovlarıyla tamamlayarak (Svendsen, 2008) mekânsal ve kavramsal düzenlemeler ile mekânın izleyicisi ve eserle ilişkilendirildiği yeni anlayışları ortaya koymuştur. En basit haliyle mekân; bir alanın çevrelendiği ya da yaşanıldığı mutlak bir kavrayıştan daha fazlasıdır (Lefebvre, 2014).

Sanatçının giysi koleksiyonları genellikle kendi yaşamını ve önceki çalışmalarını referans alan aynı zamanda geleceğe de gönderme yapan çalışmalarla doludur. Giysilerin hiç değişmeyen temel kuralı ise sanat temelli uygulamalar ve tasarım unsurlarında görülen alışılmadık, sıra dışı formlardır. Bu sıra dışı formlar, sanatçının çalışma çeşitliliğinde bazı bağdaştırmalarla forma yansıtılmıştır. Sıklıkla görülen sıra dışı form bağdaştırmaları aşağıda verilmiştir.

1. Bağlamından kopan bir parçanın bütünü oluşturan diğer parçalarla bağdaştırılması,
2. Uyumsuz gibi görülen unsurların estetik olanla bağdaştırılması,
3. Formun sanat akımları ile bağdaştırılması,
4. Zıt unsurların ve düzensiz formların tasarım öğeleriyle bağdaştırılması (form-renk-doku-strüktür),
5. Bir formun başka bir sıra dışı formla bağdaştırılması,
6. Sıra dışı formun malzeme ile bağdaştırılması,
7. Yöntem ve tekniklerin parça-bütün bağdaştırmaları,
8. Kumaş manipülasyonu ile yüksek teknoloji ürünü dokuların bağdaştırılması,
9. Sıra dışı formların birleştirici ve biçimlendirici unsurlarla strüktürel bağdaştırmalarıdır.

Sanatçının tasarımlarında kullandığı bu bağdaştırmalar, deformasyonun tanımına, amacına ve kullanım yerine de uygunluk göstermektedir. Sanatçı, giysi tasarımlarında deformasyonu;

1. Tasarım da farklılık, çeşitlilik ve özgünlük yaratma isteği,
2. Giysinin formunu daha etkili kılarak dinamizm yaratma,
3. İzleyicisinin zihninde yeni duygu değerleri oluşturma,
4. Klişeleşmiş ve alışılmış kalıplardan çıkma,
5. Şaşırtıcı, etkili, ilgi çeken formlar yaratma amacıyla kullanmıştır.

Sanatçı giysi tasarımlarında sanatın birçok dalından esinlenmiştir. Öyle ki eserlerinde fiziğin, matematiğin, geometrinin bile izleri vardır. Giysiler doğadan da beslenmiştir ama ağırlıklı göndermeler sanata dairdir. Sanatçı zengin tasarımsal formlarda siyasi ve cinsel içerikli göndermeler yapmaktan da çekinmemiştir (Görsel 4).

Görsel 4. Giysi tasarımında deformasyon, McQueen-1995-96 Sonbahar/Kış 'Highland Rape' koleksiyonu (URL 5).

Tasarımcının kendi tasarım kimliğini oluşturduğu (Alexander McQueen markası) 1995-96 Sonbahar/Kış ‘Highland Rape’ isimli koleksiyonu, moda tarihinin en sansasyonel defileleri arasındadır. Yarattığı siyasi kaos ve şiddet içeriği gerekçesiyle eleştirilmiş olsa da hâlâ güncelliğini koruyan bir koleksiyondur. Söylediği sözleri, verdiği mesajları görsel bir tasarım diliyle açık ve aleni vurgulayan sanatçı, bu koleksiyonda da içindeki tüm hırçın duyguları, yırtık, kesik ve delik kumaşlarla, düşük bel pantolon, etek ve elbiselerle çıplak kadın vücutları üzerinde sergilemiştir. Koleksiyona ait bu temel bilgiler ışığında; giysinin dayandırıldığı sanatsal yaklaşımlar ve tasarım unsurlarının deformasyonla ilişkilendirildiği bağdaştırmalar Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5. Görsel 4’de verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları.

Unsurlar	Ölçütler	
	Sanatçı Merkezli Yaklaşım	Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaratıcılık Özgünlük - Tanınırlık Defile, gösteri, sergi - Özgünlük (esere yansıtılan) İronik tasvirler, ikonik tasarım - Estetik (güzel olanı sunma) Duygu dünyasını ifade etme de doğaçlamaya yönelik teknikler kullanma 	<ul style="list-style-type: none"> - Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşkınlık-hayret uyandıran abartılı, sıra dışı form - Yöntem ve Teknik Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler (kup, pens, büzgü, volan, asimetrik kesim) - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku-strüktür uyumu, Simetrik (bakışım) denge - Stil Avangart stil: Gelenekselin karşıtı, var olanı bölen/kıran/saptıran, zamanın ötesinde yeni stiller, farklı dünyaları düşleyen yeni form ve güzellik arayışları - Sanat Akımları Fütürizm: İkonaları geometrik ve mekanik metaforlarla kullanma, siyasi göndermeler, sanatı ve yaşamı geleceğe yansıtmayı hedefleyen dinamik ve yenileyici bir tutum, anarşist söylem, güçlü mekanik imaj, dinamik renkler, düz ve geometrik çizgiler

	Yapısal Form ve giysi siluet Diğer formlarla bağlantılı tasarım unsurları	İşlev - Kullanım ve Koruma İşlevi Giysinin işlevine uygun malzeme -Anlam İşlevi Ceket, pantolon, etek -Mekan İşlevi Gösteri, şov - Üslup İşlevi Bağlamından koparma, yeniden anlamlandırma	Malzeme - Yüzey (Kumaş) Neşeli, heyecan verici renklerle dokunmuş parlak, fosforlu ve desenli kumaşlar (İskoç Kilt etek) -Doku -	Strüktür -Birleştirici ve biçimlendirici tasarım unsurları Kup, pat, yaka, kemer, patlet. -Tamamlayıcı ve destekleyici tasarım unsurları Astar, tela, votka, elyaf, balen, glop, gren, kalça ve göğüs destekleri
Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	X giysi silueti			

McQueen'in giysileri, çoğunlukla iç gözleme dayalı metaforik çözümlerle bir yansımasıdır. Bu çözümlerle, sanat akımları oldukça önemli bir rol oynamıştır. Özellikle sürrealizm sanat akımı temelinde gotik eğilimler ve bu eğilimleri besleyen avangart stil de önemli bir unsurdur. Sanatsal yaklaşımlar temelinde geliştirilen bu stil ve form; giysiyi oluşturan yapı, siluet, işlev, malzeme ve strüktür ile sistemsel bir bütünlüğe kavuşmuştur (Görsel 5).

Görsel 5. Giysi tasarımında deformasyon, McQueen -1997 Sonbahar/Kış, 'It's a Jungle Out There' koleksiyonu (URL 6).

Ceket, McQueen'in 1997 Sonbahar/Kış 'It's a Jungle Out There' isimli koleksiyonuna aittir. Bu sıra dışı form, bulunduğu yıla göre oldukça mitsel, düşsel ve imgesel hatta hayali bir anlatım diline sahiptir. Bu olağanüstü ve fantastik özelliklere sahip eser her ne kadar sanatçının düşlerinin, iç dünyasının ve hayallerinin zaman ötesi çağrışımlarına gönderme yapsa da giysi aynı zamanda terzilik sanatlarının ustalıklı kullanıldığı bir tasarımdır. Giysinin formuna yansıyan bu unsurlar ile bunların ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Görsel 5'te verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları.

Unsurlar	Ölçütler	
	Sanatçı Merkezli Yaklaşım	Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaratıcılık Özgünlük - Tanınırlık Defile, gösteri - Özgünlük (esere yansıtılan) Hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme İronik tasvirler, ikonik tasarımlar - Estetik (güzel olanı sunma) Duygu dünyasının ifadesinde doğaçlama teknikler kullanma, fantastik unsurlar ve malzemelerin deneysel manipülasyonu 	<ul style="list-style-type: none"> - Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşıklık-hayret uyandıran abartılı, sıra dışı form - Yöntem ve Teknik Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler (kup, pens, pli, kapanma payı, simetrik kesim) - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku-strüktür uyumu, Simetrik (bakışlımlı) denge - Stil Gotik stil: Giysi parçalarında inceltme uzatma etkileri, renklerde koyu tonlar. Avangart stil: Gelenekselin karşıtı, var olanı bölen, zamanın ötesinde yeni stiller, farklı dünyaları düşleyen yeni form ve güzellik arayışları. - Sanat Akımları Fütürizm: Bilim- kurgu karakterler, soyut bir anlayışın hâkimiyeti, ikonaları geometrik ve mekanik metaforlarla kullanma, sanatı ve yaşamı geleceğe taşımaya yönelik dinamik ve yenileyici bir tutum, güçlü mekanik imaj

	Yapısal Form ve Giysi silueti	İşlev	Malzeme	Strüktür
Tasarım Unsurlarının İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	Diğer formlarla bağlantılı tasarım unsurları, X giysi silueti	- Kullanım ve koruma işlevi Form işlevselliği, kumaş işlevselliği; (tokluk), giysinin işlevine uygun malzeme, -Anlam işlevi Ceket -Mekân işlevi Gösteri, şov - Üslup işlevi Bağlamından koparma, yeniden anlamlandırma	-Yüzey (Kumaş) Pahalı kumaşlar, görsel etkiye uygun doğal malzeme -Doku Hacimsel katmanlar	-Birleştirici ve biçimlendirici tasarım unsurları Pens, kup, pli, -Tamamlayıcı ve destekleyici tasarım unsurları tela, votka, elyaf, balen, glop, gren, kalça ve göğüs destekleri

Sanatçı formu deformasyona uğrattırırken; sıradanlığın ötesine geçerek, dış dünyayı olduğu gibi yansıtmaya kaygısı yerine kendi içsel yorumlarını katma çabası içine girmiştir. Bu yorumlar, bilinçaltının düşleriyle imge ve metaforlara dönüşerek giysinin yapısal sıra dışı formuna yansıtılmıştır (Görsel 6).

Görsel 6. Giysi tasarımında deformasyon, McQueen - 2004 'Black' koleksiyonu (URL 7).

Giysi, McQueen'in 2004 yılına tarihlendirilen 'Black' serisine aittir. Gotik bir anlayışın dramatik renklerle tasarlandığı bu giysi, Kate Moss, Naomi Campbell, Gemma Ward ve Lily Cole tarafından giyilen ve moda fotoğrafçı Nick Knight tarafından fotoğraflanarak moda gösterisinde kullanıldığı sergiye ait bir tasarımdır. Eser sonradan sanatçının retrospektif sergisi olan 'Savage Beauty (2010)'de de sergilenmiştir. Koleksiyona ait bu temel bilgiler ışığında; giysinin yaslandırıldığı sanatsal yaklaşımlar ile tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Görsel 6’da verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları.

Unsurlar	Ölçütler			
	Sanatçı Merkezli Yaklaşım		Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım	
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaratıcılık Özgünlük - Tanınırlık Defile ve sahne gösterileri - Özgünlük (esere yansıtılan) Hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme - Estetik (güzel olanı sunma) Uyumsuz unsurlarla güzeli ve estetiği yakalama 		<ul style="list-style-type: none"> - Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşıklık-hayret uyandıran abartılı biçim /form /formsuzluk - Yöntem ve Teknik Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler (drape, büzgü, volan, asimetrik kesim) - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku-strüktür uyumu, Simetrik (bakışlımlı) denge - Stil Gotik stil: Giysi parçalarında inceltme uzatma etkileri, renklerde koyu tonlar, dokulu yüzeyler, dekoratif süslemeler -Sürrealizm: Bilinçdışı zihne dokunma, biçim bozma, rastlantısallığa dayanan ifade biçimleri, giyside renkli ve dekoratif unsurlar, /fantastik /mistik etkiler, kurgulanmış karakterler, mitsel ve metaforik simgeler, teknoloji kullanımı, nesneden giysiye dönüşüm, mitlere ve paganizme ve doğaya duyulan ilgi, iç dünyaya yönelik gerçekliğin yeniden yorumlanması 	
	Tasarım Unsurlarının İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	Yapısal Form ve Giysi silueti Diğer formlarla bağlantılı tasarım unsurları, H giysi silueti	İşlev - Kullanım ve koruma işlevi Kumaş işlevselliği (esneklik, akışkanlık, şeffaflık) -Anlam İşlevi Elbise -Mekân İşlevi Gösteri, şov, defile, sergi, enstalasyon.	Malzeme -Yüzey (Kumaş) Dantel, tül, ipek, brokar gibi pahalı kumaşlar, görsel etkiye uygun malzeme -Doku Elastik materyalle gerçek teni anımsatan görüntüler,

		- Üslup İşlevi Bağlamından koparma, yeniden anlamlandırma	hacimsel katmanlar	
--	--	--	-----------------------	--

Giysiyi klasik formundan çıkararak hiç olmadık yerde, hiç olmadık bağdaştırmalarla kullanan sanatçı, bilinçaltının görüntülerini tasarımlarına yansıtarken olması gereken klasik formlar yerine, kendi dünyasındaki anlamlandırmalarla yeni baştan ele almıştır. Mantık ve iradenin devre dışı kaldığı bu sıra dışı formlarda, sanatsal yaklaşımlı temellerin etkisi belirgin bir şekilde görülmektedir (Görsel 7).

Görsel 7. Giysi tasarımında deformasyon, McQueen - 2006 Sonbahar/Kış 'The Widows of Culloden' koleksiyonu (URL 8).

Vogue dergisine kapak olan bu giysi, sanatçının 2006 Sonbahar/Kış 'The Widows of Culloden' koleksiyonuna aittir. Giysinin form özelliğinin bilinmesi koleksiyondaki bütünlüğün vurgulanması açısından önemlidir (Çeğindir, 2020). Koleksiyon, sanatçının yaratıcılığını ön plana çıkaran, kendi iç dünyasını yansıtan metforik imgesel formlarla iç içedir. Sanatçı dış dünyayı taklit etmek yerine, algıladığı dünyanın kendisinde uyandırdığı duyguları, hayalleri ve deneyimleri giysilerinde kullanmıştır. Bu koleksiyon 'Highland Rape' ve 'Black' koleksiyonlarına öykünmelerle doludur. Aynı zamanda koleksiyon; bol katmanlı ve hacimli yapılar, victorian tarzı elbiseler ve teknolojik kurgular içeren sıra dışı elbise formlarını da içermektedir.

Koleksiyona ait bu temel bilgiler ışığında; giysinin temellendirildiği sanatsal yaklaşımlar ile tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları Tablo 8' de verilmiştir.

Tablo 8. Görsel 7’ de verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları.

Unsurlar	Ölçütler			
	Sanatçı Merkezli Yaklaşım		Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım	
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaratıcılık Özgünlük - Tanınırlık Defile, gösteri, sergi - Özgünlük (esere yansıtılan) Hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme, ironik tasvirler, ikonik tasarım - Estetik (güzel olanı sunma) Uyumsuz unsurlarla güzeli ve estetiği yakalama, fantastik unsurlar ile malzemelerin deneysel manipülasyonu 		<ul style="list-style-type: none"> - Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşıklık-hayret uyandıran abartılı biçim, sıra dışı form - Yöntem ve Teknik Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler (büzgü, volan, fir-fir, drape asimetrik kesim) - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku-strüktür uyumu, Simetrik (bakışumlu) denge - Stil Gotik stil: Giysi parçalarında inceltme uzatma etkileri, renklerde koyu tonlar, dokulu yüzeyler, dekoratif süslemeler Sürrealizm: Bilinçdışı zihne dokunma, biçim bozma, rastlantısallığa dayanan ifade biçimleri, giyside renkli ve dekoratif unsurlar, /fantastik /mistik etkiler, kurgulanmış karakterler, mitsel ve metaforik simgeler, teknoloji kullanımı, nesneden giysiye dönüşüm, mitlere ve paganizme ve doğaya duyulan ilgi, iç dünyaya yönelik gerçekliğin yeniden yorumlanması 	
	Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	Yapısal Form ve Giysi Silueti Diğer formlarla bağlantılı tasarım unsurları, X giysi silueti	İşlev - Kullanım ve koruma işlevi Kumaş işlevselliği (esneklik, akışkanlık, şeffaflık) -Anlam İşlevi Elbise -Mekân İşlevi Gösteri, şov, defile, sergi, enstalasyon	Malzeme -Yüzey (Kumaş) Dantel, tül, saten/ipek pahalı kumaşlar, görsel etkiye uygun malzeme (bol ve değişken doğal ve yapay) -Doku Hacimsel katmanlar

		- Üslup İşlevi Bağlamından koparma, yeniden anlamlandırma	destekleri, büstiyer, korse
--	--	--	--------------------------------

Sanatçı, “çalışmalarında uzlaşılmaz olanı uzlaştıran, karşıtlıkları buluşturan bir tasarımcıdır. Giysiler aracılığıyla ölüme bir ‘incelik’ düşüncesi katar. Tasarladığı giysileri yalnızca birer ‘korunma’ unsuru olmaktan tümüyle çıkarır; güzellikle çirkinliği, dinginlikle kaosu yan yana getirerek izleyiciyi kışkırtır ve şok eder” (Aktulum, 2019: 23-24). Klasik düşüncüyü sarsan hatta allak bullak eden bu kışkırtıcı etkiler ile alışılmadık bağdaştırmalar ve formda yaratılan marjinal sıra dışılıklar, aynı zamanda çok bilinen yöntem ve tekniklerin de sarsılışı olarak da anlamlandırılabilir (Görsel 8).

Görsel 8. Giysi tasarımında deformasyon, McQueen - 2010 İlkbahar/Yaz ‘Plato’s Atlantis’ koleksiyonu (URL 9).

Yarı toynak, yarı platform topuk gibi görünen hayvan temalı bir ayakkabı ile dikkat çeken tasarım, sanatçının 2010 İlkbahar/Yaz ‘Plato’s Atlantis’ isimli koleksiyonuna aittir. Giysi, sanatçının ölümünden 1 yıl sonra Victoria & Albert müzesi tarafından sanatçının anısına düzenlenen ‘Alexander McQueen: Savage Beauty’ sergisinde de kullanılmıştır (eser halen bu müzede sergilenmektedir (Vogue, 2015) Terzilik sanatlarının özel kesim ve dikim teknikleriyle tamamlandığı çok katmanlı ve hacimli sıra dışı formlar, teatral bir anlatımla sergilenmiştir. Giysi de hissedilen derin anlamlar ve sanatsal yaklaşımlar, bilinçaltının katmanlı referanslarına iyi bir örnektir. Giysinin formuna yansıyan bu unsurlar ile bunların ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları Tablo 9’ da verilmiştir.

Tablo 9. Görsel 8’ de verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları

Unsurlar	Ölçütler			
	Sanatçı merkezli yaklaşım		Sanat eseri merkezli yaklaşım	
Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaratıcılık Özgünlük - Tanınırlık Defile, gösteri, sergi - Özgünlük (esere yansıtılan) Hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme, ikonik tasarımlar - Estetik (güzel olanı sunma) Uyumsuz unsurlarla güzeli ve estetiği yakalama, fantastik unsurlar ve malzemelerin deneysel manipülasyonu 		<ul style="list-style-type: none"> - Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşıklık-hayret uyandıran abartılı, sıra dışı form - Yöntem ve Teknik Farklı materyallerle yenilikçi giysi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler (pens, kup, simetrik kesim) - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku-strüktür uyumu, Simetrik (bakışlımlı) denge. - Stil Avangart stil: Gelenekselin karşıtı, var olanı bölen, zamanın ötesinde yeni stiller, farklı dünyaları düşleyen yeni form ve güzellik arayışları. -Sanat Akımları Fütürizm: Bilim- kurgu karakterler, soyut bir anlayışın hâkimiyeti, ikonaları geometrik ve mekanik metaforlarla kullanma, sanatı ve yaşamı geleceğe taşımaya yönelik dinamik ve yenileyici bir tutum, güçlü mekanik imaj 	
	Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar	<p>Yapısal Form ve Giysi silueti</p> <p>Diğer formlarla bağlantılı tasarım unsurları, X giysi silueti</p>	<p>İşlev</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kullanım ve koruma işlevi Form işlevselliği, kumaş işlevselliği; (tokluk), giysinin işlevine uygun malzeme ve tasarım -Anlam İşlevi Elbise -Mekân İşlevi Gösteri, şov, defile, sergi, enstalasyon - Üslup İşlevi 	<p>Malzeme</p> <ul style="list-style-type: none"> -Yüzey (Kumaş) Brokar, saten (tok ve pahalı kumaş), görsel etkiye uygun, yüksek teknoloji ürünü değişken (doğal ve yapay) malzeme -Doku Vücudun hareketine göre şekil alan ışık akışlı yapay

		Bağlamından koparma, yeniden anlamlandırma	dokular, hacimsel katmanlar	destekleri, gepiyer
--	--	--	-----------------------------	---------------------

Güçlü mekanik imaj, biçimlendirici dinamizm, teknolojinin devrimci doğası, sanatçının yüksek teknoloji ürünü giysilerinin vazgeçilmez unsurları arasındadır. Bu unsurlarla yaratılan form, geleneksel formu yıkarak bağlamından koparmıştır. Form ya da sıra dışı form, sanatçının enstalasyona dönüşen moda gösterilerinin de bir kırılma noktasıdır. Bu akıl dolu bu enstalasyonlarda kullanılan giysi formları mantık dışı kalırken giysi tamamlayıcıları da bu form kırılmalarına tepkisiz kalmamıştır (Görsel 9).

Görsel 9. Aksesuar tasarımında deformasyon, McQueen - 2010-11 Sonbahar/Kış 'Angels & Demons' koleksiyonu (URL10)

Aksesuar tasarımları, sanatçının 2010-2011 Sonbahar/Kış 'Angels & Demons' koleksiyonunda kullanılan tasarımlardır. Koleksiyon, tasarımcının aksesuar tasarımında dikkat çeken detayları içermektedir. Hatta koleksiyonun aksesuarları kadar giysileri de çok konuşulmuştur. Koleksiyon, tasarımcının son koleksiyonudur ve dini ikonografiye (Ortaçağ) öyküen bir tutum içindedir. Genel forma aykırı bir eldiven, üst üste katmanlı boyun-göğüs aksesuarı, başa simetrik oturan geometrik başlık, topuğunda dizi kırılmış melek figürlü ayakkabı, aksesuarlarda görülen sıra dışı form kırılmalarıdır. Aksesuarların genel formuna yansıyan bu unsurlar ile bunların ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10. Görsel 9' da verilen giysinin tasarım unsurlarının ilişkilendirildiği deformasyon bağdaştırmaları.

Unsurlar	Ölçütler	
	Sanatçı Merkezli Yaklaşım	Sanat Eseri Merkezli Yaklaşım
	- Yaratıcılık Özgünlük	- Form (Çizgi/hat) Alışılmadık-şaşıncılık-hayret uyandıran abartılı, sıra dışı form
	- Tanınırlık Defile, gösteri, sergi	- Yöntem ve Teknik

<p>Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımlar</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Özgünlük (esere yansıtılan) Hayal gücünü, düş dünyasını ve bilinçdışının kökenini keşfetme, ironik tasvirler, ikonik tasarımlar - Estetik (güzel olanı sunma) Uyumsuz unsurlarla güzeli ve estetiği yakalama, fantastik unsurlar ve malzemelerin deneysel manipülasyonu 	<p>Farklı materyallerle yenilikçi tasarımlarında deneysel yöntem ve teknikler</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ölçü, uyum, denge Form-renk-doku- uyumu, Simetrik (bakışumlu) denge - Stil Gotik stil: Dokulu, nakışlı yüzeyler, dekoratif süslemeler, <p>Sürrealizm: Bilinçdışı zihne dokunma, biçim bozma, rastlantısallığa dayanan ifade biçimleri, giyside renkli ve dekoratif unsurlar, /fantastik /mistik etkiler, kurgulanmış karakterler, mitsel ve metaforik simgeler, teknoloji kullanımı, nesneden giysiye dönüşüm, mitlere ve paganizme ve doğaya duyulan ilgi, iç dünyaya yönelik gerçekliğin yeniden yorumlanması</p>		
<p>Tasarım Unsurlarının Deformasyonla İlişkilendirildiği Bağdaştırmalar</p>	<p>Yapısal Form ve Giysi silueti Diğer formlarla bağlantı kurularak tasarımın yaratılması,</p>	<p>İşlev</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kullanım ve koruma işlevi Form işlevselliği, işleve uygun tasarım. -Anlam işlevi Eldiven, boyun-göğüs aksesuarı, başlık, ayakkabı -Mekân İşlevi Gösteri, defile - Üslup İşlevi Yeniden anlamlandırma 	<p>Malzeme</p> <ul style="list-style-type: none"> -Görsel etkiye uygun doğal malzeme -Doku Yapay dokular 	<p>Strüktür</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tamamlayıcı ve destekleyici tasarım unsurları Aksesuar yardımcı malzemeleri

V. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın temel amacı; Alexander McQueen giysi tasarımlarında kullanılan deformasyonun belirlenerek dayandırıldığı sanatsal temellerin ve deformasyonla ilişkilendirildiği bağdaştırmaların neler olduğunun incelenmesidir. Çalışmada ‘Alexander McQueen giysi tasarımlarında kullanılan tasarım dili ve bu dilin dayandırıldığı sanatsal temeller nelerdir?’, ‘deformasyona uğratıldığı düşünülen bu giysiler hangi deformasyon bağdaştırmalarıyla ilişkilendirilmiştir? Sorularına yanıtlar aranmış ve bu amaçla sanatçının 1995-2010 yılları arasında hazırladığı giysi koleksiyonları incelenmiştir. İncelemesi yapılmış giysilerin arasından (belli ölçütlere göre) 5 adet giysi ve 4 adet aksesuar tasarımı belirlenerek araştırma bu temel üzerinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tasarımların Etki Aldığı Sanatsal Yaklaşımların Bulgularından Çıkan Sonuçlar

1. Tasarım unsurları, sanat akımları temelinde belirleyici bir alt yapıya sahiptir. Bu temele dayandırılan sıra dışı formlar; sürrealizm ve fütürizm sanat akımları ile gotik ve avangart stildir.
2. Form ve stil sanatçının bilinçaltının devinimleri ile beslenmiş, bağlamından kopartılan başkalaşmış sıra dışı formlar ve fantastik unsurlar, deneysel yaklaşımlarla biçimlendirilmiştir.
3. Alışılmadık, şaşkınlık uyandıran abartılı, sıra dışı giysi formları, farklı materyal ve malzemeler, sanat akımlarıyla ilişkilendirilen deformasyon unsurlarıdır.

Tasarım Unsurlarının Deformasyonla Bağdaştırılan Bulgulardan Çıkan Sonuçlar

1. Giysinin yapısal formunda, sapma, kırılma, kopma ve başkalaşma
2. Başkalaşmış bu formlarda giysi silüetinin yapısının korunması (X ve H giysi formu)
3. Giysinin en yalın olan kullanım ve koruma işlevinin yerine form işlevselliği, kumaş işlevselliğinin alması
4. İşleve uygun yöntem ve tekniklerle anlam ve mekân işlevselliği ve yeniden anlamlandırma
5. Brokar, saten, ipek gibi pahalı kumaşlar ve bunların çok katmalı yapısında tül ve dantel ve görsel etkiyi artırıcı teknik-teknolojik kumaş kullanımı
6. Dokuda kumaş manipülasyonlarının hacimsel katmanlarla verilmesi
7. Birleştirici ve biçimlendirici strüktürel tasarım unsurlarında; volan, drape, kup, büzgü, volan, gode, yaka, kol, kemer, pat, patlet, kup, pens
8. Tamamlayıcı ve destekleyici tasarım unsurlarında; tela, astar, vatka, elyaf, balen, glop, gren, kalça ve göğüs destekleri, gepiyer ve korse sanatçının deformasyonla ilişkilendirildiği unsurlardır.

VI. Öneriler

Alexander McQueen giysi tasarımlarında deformasyonun olup olmadığının gösterilmesi, anlatılması ve ispatı yönünde yapılan bu çalışmada kullanılan ‘vaka çalışması’ yöntemi ve temellendirildiği yöntemsel alt yapı farklı vaka çalışmaları için örnek teşkil edebilir. Konunun çalışma grubu değiştirilerek veya farklı değişkenler ortaya konularak farklı araştırmalar da gerçekleştirilebilir.

Kaynaklar

- Aktulum, K. (2019). “Metinsel Türsellik ve Moda Metinlerarasılık – Giysilerarasılık – Üstgiysisellik, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları”, Modern Turkish Literature Research Article, Ocak-Haziran 2019/11:21 (01-37), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/729397>, 20.12.2020
- Atar, N.İ., Avcı, S. (2018). “Tüketim Kültüründe Sanatın Tüketim Nesnesi Olarak Sunumu”, Sdü Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi Haziran’18 Cilt:11 Sayı:21, s.90-114, ISSN 1308-269890, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/510013>, (20.12.2020)
- Bayhan, İ., Ünlüöner, K. (2016). Turist Tercihlerinde Güvenliğe İlişkin Tutumlarının Etkisi: Bir Alan Araştırması”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ISSN:1304-0278, Kış-2016 Cilt:15 Sayı:56 (1-20) Winter-2016 Volume:15 Issue:56, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229631>, (22.09.2020)
- Çeçindir, N.Y. (2020). Giysi Mimarisi, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.
- Çınar, K., Çınar, S. (2018). Temel Tasarım, KTO Karatay Üniversitesi Yayınları, Birinci Basım, Konya.
- Çileroğlu, B., Balcı, M. (2018). “Dekonstrüksiyon Kavramsalında Moda Tasarımı”, International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS) June 2018 Volume 4 (Issue 1) e-ISSN: 2458-9381ISSN, (s.13-28). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/525886> (12.09.2020)
- Ertok Atmaca, A. (2014). Temel Tasarım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. 1. Basım.
- Hyo-Jin, L. (2005). “A Study on Hybrid Trend upon Alexander McQueen's Work”, The Research Journal of the Costume Culture, Volume 13 Issue 2 Serial No. 55 / Pages.300-313 / 2005 / 1226-0401(pISSN) / 2383-6334(eISSN), The Costume Culture Association, <https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO200520828183234>, (22.10.2020).
- Jiye, K. (2015). “Visual Tactility in Alexander McQueen's design”, Journal of the Korean Society of Costume, Volume 65 Issue 8 / Pages.77-94 / 2015 / 1229-6880(pISSN) / 2287-7827(eISSN), The Korean Society of Costume, <https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO201502150665534.page>, (20.10.2020).

Güngör, H. (1972). Temel Tasar, Çeltik Matbaa Yayınları, İstanbul.

Kaya, Ö. (2019). "Resim Sanatının Modaya İlham Verdiği Alanlar (Parçalar)", XII. International Turkic Art, History and Folklore Congress/Art Activities, 2019, (s. 307-313).

Kayabekir, T., Tepecik, A. (2018). "Resimlemelerin Metne Uygunluklarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Ölçek Önerisi", GEFAD/GUJGEF 38(1): 405-429(2018). <http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/download/article-file/462756>, (17.12.2020).

Kim, S. (2008). "Characteristics of Givenchy Haute Couture", Journal of the Korean Home Economics Association, Volume 46 Issue 10 / Pages.37-48 / 2008 / 1225-0937(pISSN) / 2234-2818(eISSN), <https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO200808349647850.page>, (02.10.2020)

Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi. Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, İstanbul.

Sâri, S. (2017). "Kimlik - Etnik Kimlik Üzerinden Zengin Bir Tasarım Dilinin İnşası", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/13, p. 507-530 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11714> ISSN: 1308-2140, Ankara-Türkiye.

Sari, S. (2020). Temel Tasarım, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Sarı, H., Gökdag, H., Kızılkaya, A.E. (2018). "Çölyaklı İlkokul Öğrencilerinin Okulda Sosyo Biyolojik İhtiyaçlarının Karşılmasında Yaşadıkları Problemlerin İncelenmesi: Bir Vaka Çalışması Yöntemi", Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Yıl: 18 Sayı: 40 Tarih: Ocak – Haziran 2018 SS: 121-134 ISSN: 2148-9424, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/499502>, (08.09.2020).

Seylan, A. (2005). Temel Tasarım, Dağdelen Basım Yayın Ltd Şti, Ankara.

Seylan, A. (2019). Temel Tasarım, Yem Yayın, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul.

Swendsen, L. (2008). Moda ve Sanat, Sanat Dünyamız, Sayı:107 Yaz 2008 ISSN 1300-2740, (s.87-11).

TDK, (2020). "Ögenin Tanımı", <https://sozluk.gov.tr/>, (14.09.2020).

TDK, (2020). "Forum'un Tanımı", <https://sozluk.gov.tr/>, (14.09.2020).

Özkan, Ş., Turan, B.O. (2019). "Sayısal Tasarım Sürecinin Tekstil Baskı Trendleriyle Etkileşimi", Online Journal of Art and Design volume 7, issue 3, July 2019, s.113-127. <http://www.adjournal.net/articles/73/739.pdf>, (13.10.2020).

Öpöz N., Gür Üstüner, S. (2018). "21. Yüzyılda Teknoloji ve Zanaat ile Biçimlenen Tekstil Tasarımı", Uluslararası Sanat ve Sanatta Yüksek Teknoloji Kullanımı Kongresi, İstanbul, Turkey, s.247-261, (08.08.2020)

Tunalı, İ. (1989). Felsefenin Işığında Modern Resim, Remzi Kitabevi, 3. Basım, İstanbul.

Waquet, D. Laporte M. (2011). *Moda, Dost Kitabevi Yayınları*, Ankara.

Vogue, (2015), <https://vogue.com.tr/haber/vahsi-guzellik> (23.12.2020).

Vogue, (2018). vogue.com.tr, <https://vogue.com.tr/metropol/tasarim-ustu-bir-isyankar-alexander-mcqueen> (21.11.2020).

Wang, X. (2020). "A Study on the Aesthetics of death in Alexander McQueen's Works", *Journal of Digital Convergence*, Volume 18 Issue 5 / Pages.455-463 / 2020 / 2713-6434(pISSN) / 2713-6442(eISSN), The Society of Digital Policy and Management, <https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO202015762903030.page>, (21.10.2020)

Ziss, A. (1984). *Estetik*, çev: Yakup Şahan, İstanbul: De Yayınları.

Görsel Kaynaklar

URL 1. <https://tr.pinterest.com/pin/391179917612706439/> 11.10.2020 tarihinde erişilmiştir.

URL 2. 11.10.2020 tarihinde <https://www.denimjeansobserver.com/mag/2015/02/04/txell-miras-2015-2016-fall-autumn-winter-080-barcelona-fashion-womens-angles-weave-braid-layers-chunky-knit-drapery-organic-wrap-cardboard-cube/> adresinden erişilmiştir.

URL 3. 08.09. 2020 tarihinde <https://tr.pinterest.com/pin/494129390341782037/> adresinden erişilmiştir.

URL 4. 19.12.2020 tarihinde <https://tr.pinterest.com/pin/248401735673356256/>
<https://tr.pinterest.com/pin/275986283390291214/>, adreslerinden erişilmiştir.

URL 5. 13.12.2020. tarihinde <https://the-widows-of-culloden.tumblr.com/tagged/fall>,
<https://www.google.com/search?q=translate&oq=tra&aqs=chrome.0.69i59j69i57j35i39j46i131i433j0i131i433j0i433i3.4334j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
adreslerinden erişilmiştir.

URL 6. 14.12.2020 tarihinde <https://the-widows-of-culloden.tumblr.com/tagged/fall1997>, adresinden erişilmiştir.

URL 7. 14.12.2020 tarihinde <https://the-widows-of-culloden.tumblr.com/post/130087287526/alexander-mcqueen-2004-black-retrospective-show>, <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2999461/Never-seen-images-2004-Alexander-McQueen-models-dramatic-Black-tableaux.html>, adreslerinden erişilmiştir.

URL 8. 15.12.2020 tarihinde <https://the-widows-of-culloden.tumblr.com/tagged/fall1995>, adresinden erişilmiştir.

URL 9. 23.12.2020 tarihinde <https://paratic.com/lady-gaga-aldigi-alexander-mcqueen-izali-armadillo-ayakkabilar/> adresinden erişilmiştir.

URL 10. 18.12.2020 ve 23.12.2020 tarihlerinde

https://www.google.com/search?q=McQueen,+2010+%E2%80%98Angels+and+Demons%E2%80%99&sxsr=AleKk01bJUDOY9732GEuEMeu4CUq3EDvUQ:1608568213683&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjonuTHv9_tAhUR3KQKHZ6vB3cQ_AUoAXoECAQAw&biw=1536&bih=754,#imgrc=D7BZSgBbOzZsIM adresinden erişilmiştir.